

Karjalan Liiton pitäjäseuroille - hautausmaatoimikunnan puolesta Martti Talja
(tammikuu 2025)

Karjalan sankarihautausmaiden muistomerkeistä

Karjalan Liiton hautausmaatoimikunta käsitteli yhdessä Sotavainajien muiston vaalimisyhdistyksen puheenjohtaja Pertti Suomisen kanssa joulukuussa 2024 pakkoluovutetun alueen sankarihautausmaiden tilannetta. Tämän jälkeen on Karjala tasavallassa annettu määräys poistaa tunnustettujen monumenttien asema ainakin suomalaiselta Suistamon hautausmaalta. Inkerin kirkon asemasta on käyty keskustelua mm. Helsingin Sanomissa.

Tämänhetkisen tiedon mukaan hautausmaamuistomerkit on poistettu ainakin Koivistolta, Kirvusta, Käkisalimesta, Kanneljärveltä, Lumivaarasta ja Äyräpäästä.

Muistomerkkien poistolle ei ole yhtenäisiä perusteita. Venäjän nykyhallinnon tulkinta valtiosopimuksesta on, että seurakuntien perustamien sankarihautausmaiden muistomerkeille ei ole haettu voimassa olevia pystytyslupia Moskovasta puolustusministeriön alaiselta Vojennyje Memorialy- organisaatiosta (Kansainvälisen sotilas- ja muistoyhteistyön liitto). Kaikki muistomerkit on pystytetty yhteistyössä ja paikallisviranomaisten luvalla.

Kansainvälisen sotilas- ja muistoyhteistyön liitto on vaatinut uusien hakemusten tekemistä ko. organisaatiolle. Luovutetun alueen pitäjäseurat ovatkin tehneet kiitettävästi Venäjän viranomaisten vaatimat uudet hakemukset seurojen pystyttämille muistomerkeille. Vain kuusi hakemusta puuttuu edelleen ja niiden tekemisen avustamisesta on sovittu. Lupien yhdenmukaistamisesta, käännoistyöstä ja lähettämisestä on huolehtinut Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys.

Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys suomalaisena valtiosopimuksen käytännön toimeenpanijana ei ole saanut näihin uusiin sankarihautausmaita koskeviin hakemuksiin Moskovasta mitään palautetta. Ainoa useaan kertaan toistettu perustelu on ollut muistomerkkien pystyttäminen 1990-luvulla ilman valtiosopimuksen mukaista hyväksyntää sekä joissakin tapauksissa Venäjän nykyllä säädäntöön sopimattomat tunnuskuvat ja ilmaisut muistomerkeissä. Päätökset ja toimenpiteet, joita aluehallinnoissa tehdään tuntuvat olevan kovin yksipuolisia.

Karjalan tasavallan johdon linja terävöityy

Tähän asti toimenpiteet ovat kohdistuneet lähes yksinomaan Kannaksen alueen muistomerkeihin. Lumivaaraa oli ensimmäinen kohde Karjalan tasavallan alueella, josta hautausmaamuistomerkki poistettiin.

Karjalan tasavallassa Venäjän kulttuuriperintökohteiden suojelun Karjalan osasto aloitti vuoden 2025 poistamalla tunnustettujen monumenttien aseman Suistamon hautausmaalta ja useilta saksalaisilta hautausmailta.

Määräyksen allekirjoitti 13. tammikuuta osaston johtaja Viktoria Gurtova.

Päätös koskee Venäjälle luovutetulla alueella sijaitsevaa Suomen kansalaisten hautausmaata vuosilta 1939-44 Suistamossa, saksalaisten sotavankien hautausmaata vuosilta 1944-48 Petroskoin Peskissä, internoitujen Saksan kansalaisten hautausmaata vuodelta 1945 Padozerossa sekä saksalaissotilaiden hautausmaata vuodelta 1941 Kollasjärvellä.

Gurtova poisti edellä mainituilta paikoilta myös niille vuosina 2000 ja 2007 myönnetyn aseman ”hiljattain löydettyinä historiallisina, tieteellisinä, taiteellisina tai muuta kulttuurista arvoa sisältävinä kohteina”. Tämä asema suojeli niitä tuhoamiselta tai muistomerkkien poistamiselta. Päätöksellä viranomaiset luopuivat velvollisuudestaan suojella suomalaisia ja saksalaisia hautausmaita. (Verkkouutiset 23.1.2025)

Huomiota kiinnittää toimenpiteiden ristiriitaisuus, saksalaisten iso Peskin hautausmaa on kirjattu Vojennyje Memorialyn luetteloihin. Suistamon tapausta selvittää Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys.

Inkerin kirkko valtion puristuksessa

Inkerin kirkon vaikeasta asemasta kirjoitti Helsingin Sanomat 19.1.2025 katsauksen. Inkerin kirkko oli menettää pappiskoulutusoikeudet jo muutama vuosi sitten. Varmasti joitain myönnytyksiä jouduttiin tekemään. Virallisesti Suomesta taloudellista tukea ei voida myöskään enää toimittaa. Inkerin kirkon yhteydet ulkomaisiin järjestöihin tai yhteisöihin ovat Venäjän lain mukaan kiellettyjä. Suomen evankelisluterilainen kirkko ei tunnusta enää uusia Inkerin kirkon pappisvihkimyksiä.

Pietarin arkkitehti- ja rakennusyliopisto on inventoinut Karjalankannaksella jäljellä olevat evankelisluterilaisen kirkon kirkkorakennukset ja niiden kunnon. Inkerin kirkolla on vahvaa toimintaa Viipurissa, Terijoella, Käkisalmissa ja Kaukolassa. Edellä mainittujen paikkakuntien lisäksi on ainakin Kanneljärven, Vuokselan ja Vuoksenrannan osin raunioituneet kirkkorakennukset luovutettu Inkerin kirkolle. Inkerin kirkossa vuosia sitten suunniteltiin seurakuntalaislähtöisen leirikeskukseen pystyttämistä Vuokselan rauniokirkon läheisyyteen. HS tietojen mukaan hankkeen ovat omineet kirkossa valtaa käyttävät kaupalliset Kremliä lähellä olevat tahot. Inkerin kirkon on säilyttääkseen itsenäisyytensä ja toimintaedellytyksensä sopeuduttava valtaa pitävien vaatimuksiin. On eri asia, yritetäänkö kirkon kautta vaikuttaa Suomeen yhtenä hybridivaikuttamisen keinona.